

Володимир ГАЛИК
(Дрогобич)

ПОСТАТЬ ІВАНА ФРАНКА В ПАМ'ЯТКАХ ЗБЕРЕЖЕНОЇ ФІЛОКАРТІЇ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТ.: СПРОБА КАТАЛОГІЗАЦІЇ

УДК УДК 930.2:655.835]”193”821.161.209(092)

У науковій студії опубліковано та схарактеризовано двадцять три збережених оригінальних зразків франкознавчої філокартії першої третини XX ст., які автору вдалося приватно зібрати впродовж останніх двадцяти років. Це листівки-персоналії із зображенням Івана Франка: вісім із них прижиттєвих, інші – п'ятнадцять одиниць – видані в період 1917 – початку 30-х років XX ст. Аналіз уміщених у публікації поштових (і не лише) листівок дає підстави стверджувати, що здебільшого ілюстративно-інформативна канва представлена на лицевій стороні, власне інформативні дані на зворотній стороні, що дає уявлення про те, як і за яких умов вшановували пам'ять Івана Франка та популяризували його ім'я.

Ключові слова: Іван Франко, пам'ятки філокартії, поштові листівки, непоштові листівки, лицева сторона, зворот листівки.

Неабияк актуальним у сучасному франкознавстві є процес пошуку різнотипних джерел, які вводяться до наукового обігу вперше. У контексті цього звертаємо увагу, що до таких джерел належать і візуальні історико-культурні документальні джерела, які репрезентують цілий комплекс допоміжної історичної галузі – філокартії, тобто поштові та непоштові листівки.

Згадані джерела слугують змістовними візуальними документами з історії та культури країни, відображають конститутивні особливості того чи іншого часу, періоду або конкретної особи, як у нашому випадку.

Філокартичні джерела, попри документальну фіксацію об'єктів архітектурної чи монументальної спадщини або ж портретів різних постатей, дають змогу краще сприймати особливості життя й побуту різних населених пунктів чи окремих визначних постатей, допомагають поширювати інформацію історико-краєзнавчої тематики та біографістики окремих особистостей, слугуючи своєрідними проводирями й каталізаторами окремих політичних й ідеологічних установок у різні періоди часу.

Актуальність вивчення згаданих джерел зумовлюється ще й тим, що хоча поштові, і непоштові листівки здебільшого відійшли в минуле

та стали рідкісними або через малотиражованість взагалі вже зникли, мають неабияке історичне значення, адже завдяки зображенням на них історичним об'єктам, портретам, рівно ж і текстам та адресам, слугують вагомим матеріалом для різногалузевих дослідників – істориків, краєзнавців, біографістів, поліграфістів, мистецтвознавців та інших.

Окреслена проблема не нова у франкознавстві. Безпосередньо чи опосередковано цієї теми торкнувся І. Бугаєвич, який ще 1971 р. опублікував своє дослідження «Українські листівки та філокартія. Нотатки колекціонера», де окремими штрихами заторкнуто специфіку поодиноких листівок із франкознавчої тематики другої половини ХХ ст.¹

Одним із перших, хто спеціально звернувся до вивчення цього питання в останній чверті ХХ ст., був Б. Якимович, який увійшов до колективу упорядників видання «Іван Франко в ілюстрованій поштовій листівці», яке було підготовлене за матеріалами колекції М. Забоченя та побачило світ у 1987 р.² Згадане видання було приурочене до 130-ти річчя від дня народження Івана Франка та вміщує частину колекції художніх поштів відомого філокартиста, зокрема франкіану, що базується на публікації унікальних прижиттєвих та післяжиттєвих видань із ґрунтовними коментарями.

2000 р. побачило світ видання «На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог». Упорядники й коментатори – М. Забочень, О. Поліщук та В. Яцюк³. Зібрано й представлено найбільшу на сьогодні підбірку не лише листівок на тему франкіани, але й чимало інших різноматематичних поштів. Саме в цьому виданні опубліковано низку прижиттєвих та післяжиттєвих видань поштових листівок із зображенням Івана Франка⁴. Згадане видання цінне тим, що до його впорядкування долучилися саме колекціонери-філокартисти, які, зібравши у єдине власні філокартичні колекції, зробили спробу представити широкому загалу опис понад семи тисяч «давніх і рідкісних ілюстрованих поштових карток, на яких відображено природу, людей,

¹ Див.: Бугаєвич І. В. Українські листівки та філокартія. Нотатки колекціонера. Київ: «Мистецтво», 1971. 92 с.: іл.

² Див.: Іван Франко в ілюстрованій поштовій листівці / За матеріалами колекції М. С. Забоченя [sic!]: Каталог виставки / Упоряд.: Б. З. Якимович, В. О. Дунець, Б. Ф. Смоляк; Наук. ред. Я. Д. Ісаєвич. – Львів, 1987. 96 с.: іл.

³ Ще у 1997 р. було зроблено першу спробу подібного видання: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 1997. 508 с.

⁴ Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 103, 199, 277, 288-289.

села і міста, історичні події та культурні надбання України»⁵. Упорядники переконують, що це «видання являє собою досить вичерпну ілюстровану енциклопедію давньої української листівки і не має аналогів»⁶.

Побіжно хочемо згадати й видання «Ярослав Пстрак у старій листівці», присвячене вивченню життя та діяльності відомого українського художника Ярослава Пстрака, який також цікавився творчістю Івана Франка, зокрема зробив десять рисунків-ілюстрацій до Франкової історичної повісті «Захар Беркут», що вийшли серією з десяти переписних листків (чорно-білі та ручного різнобарвлення) накладом Я. Оренштайна в Коломиї 1904 р.⁷

Окремі аспекти заторкуваної проблеми вже були предметом наших зацікавлень. Скажімо, нещодавно вивчено та опубліковано дослідження про способи увіковічнення імені Івана Франка крізь призму збережених оригінальних зразків австрійської франкознавчої філокартії початку ХХ ст.⁸

Хочемо також звернути увагу й на те, що низка поштових листівок та їх публікація з описом представлена на сайті Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка «Дім Франка» у розділі «Поштівки», що дає змогу більш комфортного доступу до вивчення згаданого роду франкознавчих джерел⁹.

З огляду на сказане, у запропонованій статті маємо на меті дослідити один з способів увіковічнення імені Івана Франка у збережених оригінальних взірцях франкознавчої філокартії першої третини ХХ ст., яку вдалося приватно зібрати впродовж останніх двадцяти років.

До слова, ще за життя, а згодом і після смерті І. Франка спільнота поціновувачів його творчості та діяльності намагалася на знак вдячності увіковічнити пам'ять про великого українського вченого. Одним із способів такого вшанування було видання поштових листівок

⁵ Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 9.

⁶ Там само.

⁷ Див. докладніше про це у: Ковтун В., Полегенький С. Ярослав Пстрак у старій листівці. Видання друге, виправлене і доповнене. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2028. С. 29-34.

⁸ Див.: Галик В. Увіковічнення пам'яті Івана Франка у філокартії Австрії на початку ХХ ст. // Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних та культурних контактів. Том 11: Матеріали Міжнародної наукової конференції «Мультикультурний Дрогобич австрійського періоду» (21–23 вересня 2021 р.) / упор., наук. ред. Я. Лопушанського та О. Радченка. – Дрогобич: Посвіт, 2024. С. 178-188.

⁹ Див.: Дім Франка / Franko House. Поштівки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ua.museum-digital.org/institution/88>.

із зображенням І. Франка задля популяризації його багатогранної спадщини та діяльності.

У контексті сказаного уточнимо, що перша своєрідна листівка була видана на теренах Австро-Угорщини 1869 р., а перша українськомовна «Карта кореспонденційна» видрукувана тут же у 1871 р.¹⁰ Згодом практика видання листівок поширилася після розпаду Австро-Угорської імперії на всіх її теренах та в інших країнах¹¹.

Щодо згаданих візуальних історико-культурних документальних джерел, зазначимо, що листівки за видами поділяються на поштові й непоштові. На лицевій стороні поштової листівки зазвичай представлено будь-яке повноформатне зображення, а її зворотна сторона призначена для написання повідомлення та адреси отримувача й відправника, а також для наклеювання поштової марки. Марки могли друкуватися і на листівці¹².

На непоштовій листівці марки не має: це звичайна картка із цупкого паперу (переважно з картону), яка відповідає розмірам стандартного конверта. На лицевій стороні непоштової листівки також може бути будь-яке повноформатне зображення, а її поворотна частина призначається тільки для кореспонденції. Такі листівки у більшості випадків надсилають адресату в конверті¹³.

Листівки також бувають ілюстровані та неілюстровані. Ілюстровані листівки розділяються на художні (репродукційні та оригінальні) та документальні (фотолистівки). Залежно від ілюстрацій, їх розрізняють за видами: фотонатурні (домінує зображення різних регіонів, міст, архітектурних об'єктів, пам'яток тощо); фотодокументальні (представлена фіксація історичних подій, документів, матеріалів дже-

¹⁰ Маркітан Л. Філокартія історична // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2013. С. 301.

¹¹ Іван Франко в ілюстрованій поштовій листівці / За матеріалами колекції М. С. Забоченя [sic!]: Каталог виставки / Упоряд.: Б. З. Якимович, В. О. Дунець, Б. Ф. Смоляк; Наук. ред. Я. Д. Ісаєвич. Львів, 1987. С. 5-15.

¹² Див. про це: Лаврук Н. Типологія українських листівок кінця XIX – початку XX ст. // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2009. Вип. 6. С. 184-193.; Гутник Л., Галькевич Т. Українські видові поштові листівки 1920 – 1930 -х років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як візуальні історико-культурні документальні джерела. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1315;> Велика історія маленької поштівки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://photo-lviv.in.ua/velyka-istoriia-malenkoi-poshtivky/;](https://photo-lviv.in.ua/velyka-istoriia-malenkoi-poshtivky/) Поштова листівка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki...>

¹³ Див. про це: Там само.

рельного характеру); листівки-персоналії (зображені портрети чи фото-портрети, які можуть бути колективними, мініатюрними, історичними, сімейними, релігійними, камерними, автопортретами); оригінальні картки (етнографічні матеріали, репродукції картин тощо)¹⁴.

Листівки, які випускають поштові відомства переважно мають друкований знак поштової оплати і є маркованими поштовими листівками; на художніх немаркованих листівках передбачено місця для наклеювання марки¹⁵.

За функціонуванням та призначенням, листівки використовують для привітання з днем народження або іншими пам'ятними датами, вони слугують своєрідним нагадуванням про подію чи захід, можуть бути запрошенням, виконувати популяризаторську, благодійницьку, рекламну функції тощо¹⁶.

Отже, нам вдалося зібрати двадцять три поштові листівки-персоналії із зображенням Івана Франка, які були надруковані в першій третині ХХ ст. Вісім із них – прижиттєві, інші, як зазначалося, – видані в період 1917 – початку 30-х років ХХ ст.¹⁷ За призначенням, згадані філокартичні джерела належать до популяризаторських або ж слугують традиційними переписними листками/картками. Далі подаємо їхній докладний опис.

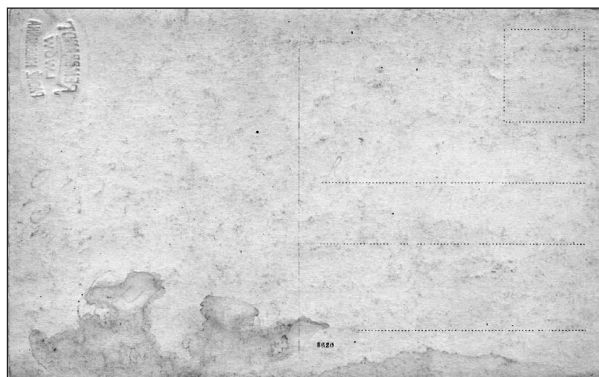
¹⁴ Маркітан Л. Філокартія історична // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2013. С. 301.

¹⁵ Див. про це: Гутник Л., Галькевич Т. Українські видові поштові листівки 1920 – 1930-х років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як візуальні історико-культурні документальні джерела. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1315>; Велика історія маленької поштівки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://photo-lviv.in.ua/velyka-istoriia-malenkoi-poshtivky/>; Поштова листівка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki...>; Лаврук Н. Типологія українських листівок кінця ХІХ – початку ХХ ст. // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2009. Вип. 6. С. 184-193.

¹⁶ Див. про це: Там само.

¹⁷ Франко Іван. Поштові й непоштові листівки. Із фондів приватної колекції Володимира Галика.

ЛИСТІВКА № 1. Оригінал

*Лицева сторона**Зворот листівки*

Загальний опис листівки № 1: прижиттєве видання поштової листівки. Львів, [приблизний час видання – початок 1900-х років – В. Г.]¹⁸.

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка з ви-

кадрування групової світлини 1870 р. під час його навчання в третьому класі Дрогобицької гімназії. Довкола портрета – обрамлення кремовим тлом. Під зображенням на обрамлювальному тлі, по центру внизу, напис декоративним курсивом «Іван Франко». Рядком нижче, також

декоративним курсивом – «1870» р. [рік навчання – В. Г.] (написи чорного кольору). Внизу, ближче до правого боку, розміщений тиснений

¹⁸ Див.: Опис **Листівки № 1**. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 288 – 289, № 62.

штамп видавництва Рембрандта у Львові. На штампі напис польською мовою у три рядки із заокругленням «**REMBRAND / LWÓW / PASAŻ HAUSMANA**» [Рембрандт / Львів / Пасаж Хаусмана – В. Г.].

На зворотній стороні листівки: листок, розграфлений на секції звичайною лінією. З правого боку зверху, ближче до краю, окреслене місце для марки. З правої сторони від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після двох ліній, через більший інтервал із зміщенням до правого кутка, одна менша риска – для запису адреси. Унизу під нею ближче до роздільної лінії, напис «**S626**» (роздільна лінія не жирна чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк, тиснення – лицева сторона.

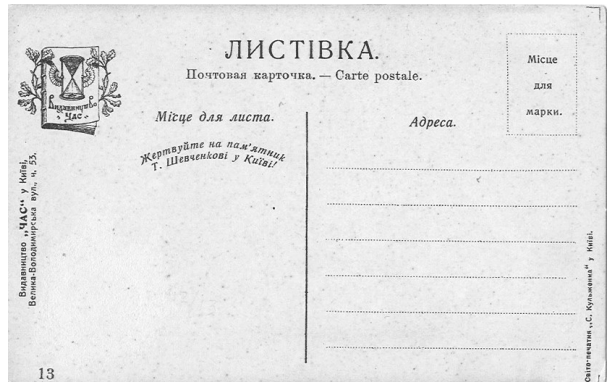
Розміри: 140 мм. x 88 мм.

ЛИСТІВКА № 2. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 2: прижиттєве видання поштової листівки. Київське видавництво «ЧАС», [приблизний час видання – 1910 р. – В. Г.].

Вид листівки: благочинна поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із викадрування світлини 1903 р. з Борисом Грінченком, зробленої у Львові. Портрет розміщено на всьому тлі листівки, лише внизу виділене велике кремове поле. Під зображенням внизу, на великому кремовому полі, по центру напис декоративними великими жирними літерами «Іван Франко» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок, розграфлений на секції жирною лінією. З лівого боку від низу до верху рівнобічно у двох рядках напис «Видавництво «ЧАС» у Києві, Велика-Володимирська вул., ч. 53.»¹⁹ У самому низу, ближче до краю, – число «13». Зверху, у лівому боці вміщено логотип видавництва. Збоку від логотипу напис курсивом у першому рядку «Місце для листа»; під ним, у наступних двох рядках, декоративним курсивом у заокругленій формі напис-заклик «Жертвуйте

на пам'ятник Т. Шевченкові у Києві!». По центру, над роздільною лінією, великими літерами, українською «ЛИСТІВКА», нижче – російською та французькою мовами «Почтовая карточка. – Carte postale» (написи чорного кольору). У правому верхньому куті на іншій половині листівки по центру напис курсивом «Адреса», а правіше від нього окреслене місце для марки. Нижче, на всю довжину іншої половини листівки, – шість довгих крапчастих рисок для запису тексту. У нижньому куті правої частини листівки від низу до верху в одному рядку напис «Світо-печатка «С. Кульженка» у Києві» (написи та риси чорного кольору).

¹⁹ Видавництво «Час» у Києві засноване у 1908 р. В. Королівим-Старим та функціонувало впродовж 1908 – 1920 рр. Видавництво «Час» спромоглося придбати власні друкарню та книгарню («Друкарь», «Криниця»). Здебільшого, видавництво публікувало вибрані твори українських письменників-класиків, а також переклади з різних мов, шкільні підручники, брошури для широкого кола читачів, кольорові поштові листівки тощо. Видання виходили серіями або ж популярними бібліотеками, що приваблювало читача. У межах благодійної акції 1910 р. видавництво «Час» підготувало та випустило плакат з портретом і біографією Т. Шевченка. Наклад на той час, був нечуваним (100 тисяч одиниць), а кошти від реалізації цього тиражу працівники видавництва пожертвували на спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Києві. У межах цього заходу також публікували різні листівки, які також мали благодійну місію, оскільки на зворотній стороні містили заклик: «Жертвуйте на пам'ятник Т. Шевченкові у Києві!». Видавництво активно функціонувало за різних обставин, а від початку в 1914 р. Першої світової війни та у зв'язку з черговим посиленням цензури й утисків проти української книги й преси перейшло до напівлегальної діяльності. Див. про це у: Тимошик М. Історія видавничої справи: підр. – 2-ге вид., випр. – К: Наша культура і наука, 2007. – С. 291, 297, 308, 309, 321, 333, 337.

Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк.
Розміри: 140 мм. х 88 мм.

ЛИСТІВКА № 3. Оригінал

Лицева сторона

Оттак ми всі йдемо в одну громаду скуті
 Святою думкою, а молоти в руках.
 Нехай прокляті ми і світом позабуті,—
 Ми скелю ломимо, рівняєм правді путі
 І щастя всіх прийде по наших аж кістках.

І. Франко.

Зворот листівки

ІВАН ФРАНКО (народ. 1856). Мужичий син. Тяжка праця і дужий талант вивели його в перший ряд українських письменників, а наука Драгоманова показала йому шлях. Поет, беллетрист і учений історик літератури. Доля тих, що „в поті чола“ добувають хліб свій, що пробивають нові шляхи до щасливого майбуттєвості—ото тема кращих його оповідань і віршів.

Листовна картка

Вид. „Разсвітъ“ у Києві.

Усеє прибуток од продажу призначається на збудування пам'ятника Т. Шевченку у Києві.

020

Загальний опис листівки № 3: прижиттєве видання поштової листівки. Київське видавництво «Разсвѣтъ» [«Світанок»²⁰ – В. Г.], [приблизний час видання – початок 1910-х рр. – В. Г. або ж 1911 р.²¹].

Вид листівки: благочинна, поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: розділена на дві частини. З лівого боку, зображено Івана Франка з викадрування світлини 1903 р. з Борисом Грінченком, зробленої у Львові. Портрет обрамлено кремовими полями. З правого боку від зображення вміщено останню строфу поезії поетичного твору Івана Франка «Каменярі» друкованими жирними літерами: **«Оттак ми всі йдемо в одну громаду скуті / Святою думкою, а молоти в руках. / Нехай прокляті ми і світом позабуті, – / Ми скелю ломимо, рівняєм правді путі / І щастя всіх прийде по наших аж кістках»**. Під строфою, ближче до правого краю, напис жирним курсивом **«І. Франко»** (написи чорного кольору).

На звороті листівки: листок розграфлений на секції нежирною лінією. Над лінією по центру вміщено фірмовий знак видавництва «Світанок» (див. про це у посиланні), внизу під роздільною лінією, у двох рядках напис українською мовою: у першому – **«Вид. «Разсвѣтъ» у Києві»**; у другому – **«Увесь прибуток од продажу призначається на збудування пам'ятника Т. Шевченкові у Києві»**. Ліва частина листівки, зверху до низу, напис: **«ІВАН ФРАНКО (народ. 1856). Мужичий син. Тяжка праця і дужий талант вивели його в перший ряд українських письменників, а наука Драгоманова показала йому шлях. Поет, белетрист і учений історик літератури. Доля тих, що «в поті чола» добувають хліб свій,**

²⁰ Видавництво «Світанок» заснував 1904 р. Соломон Абрамов у Києві, діяло до 1916 р. Активно займалося випуском художніх поштових карток. Протягом перших років своєї діяльності видавництво «Світанок» стало досить популярним в Україні. Свою назву отримало від того, що першою випущеною листівкою стала репродукція однойменної картини Вільгельма Котарбінського, яка так і називалася – «Світанок» (експонувалася на виставці в Академії мистецтв у 1898 р.) і стала фірмовим знаком видавництва. Дещо пізніше фірмовий знак було замінено новим, що представляв собою коло, розділене на три частини квадратами. У квадрати вписувалися початкові літери слів: «Видавництво», «Світанок», «Київ». Див. докладніше про це у: Асадчева Т. Музей Ханенків презентує експозицію до ювілею Вільгельма Котарбінського // Вечірній Київ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/92524/>.

²¹ Див.: Опис Листівки № 3. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 277 – 278, № 983.

що пробивають нові шляхи до щасливої будущини – ото тема кращих його оповідань і віршів». У правому верхньому куті на другій половині листівки по центру напис «Листовна картка». Місце для марки не окреслене. Нижче, на всю довжину другої половини листівки, чисте поле для запису тексту (усі написи та зображення чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк.

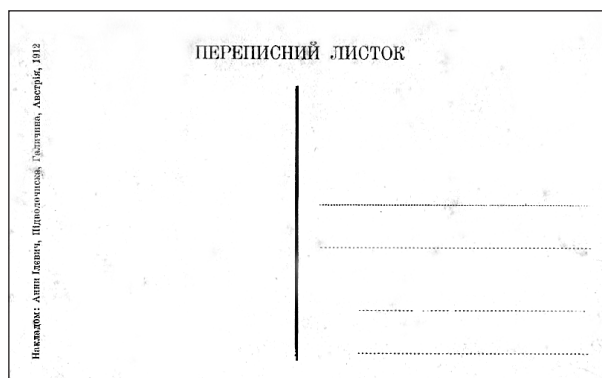
Розміри: 142 мм. x 89 мм.

ЛИСТІВКА № 4. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 4: прижиттєве видання поштової листівки. Австрія, 1912 р. [Видана з нагоди 40-річного ювілею творчої праці Івана Франка – В. Г.].

Вид листівки: поштова, переписний листок.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1909 р. під час його перебування в Ловрані. Довкола портрета обрамлення кремовим тлом. Під зображенням на обрамлювальному

тлі, по центру напис зверху до низу «1873 – 1913» [40-річний період творчої діяльності – В. Г.], «Д-р ІВАН ФРАНКО, * 1856» [рік народження – В. Г.] (написи коричневого кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції однією суцільною нежирною лінією. З лівого боку від низу до верху «Накладом: Анни Ілєвич, Підволочиська, Галичина, Австрія, 1912». По центру напис українською мовою «ПЕРЕПИСНИЙ ЛИСТОК» (написи коричневого кольору). Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, трохи зі зміщенням до правого кутка, менші дві риски для запису адреси (риски крапчасті, коричневого кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: чорно-коричнево-білий; зворотна сторона: коричнево-білий.

Розміри: 137 мм. x 87 мм.

ЛИСТІВКА № 5. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 5: прижиттєве видання поштової листівки. Коломия, [1913 рр. – В. Г.]. Видана до 40-річного ювілею творчої та громадської діяльності Івана Франка.

Вид листівки: благочинна, поштова листівка, пройшла пошту.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Портрет обрамлено рамкою, зверху – мале біле поле, внизу – велике. Під зображенням, внизу, на великому білому полі, по центру напис великими жирними літерами «**ІВАН ФРАНКО**». Рядком нижче – малими, менш жирними літерами – «**Памятка 40-літної літературної і громадянської праці Івана Франка**» (написи чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції подвійною лінією. З лівого боку, ближче до краю, від низу до верху напис «**Видане комітету для святкування ювілею Івана Франка в Коломійі. – Весь дохід призначений на ювілейний дар**». Напис підкреслено тонкою лінією. З правого боку, зверху по центру напис «**Переписний листок**». Під написом невеличке підкреслення. Місце для марки не окреслено. З правого боку від центру на всю довжину другої частини листівки дві довгі риски, перша – із супровідним текстом: «**Високоповажан..... Пан.....**». Нижче, після двох ліній, через більший інтервал із зміщенням – до правого кутка, одна менша крапчаста риска із жирним підкресленням та супровідним текстом – літерою «**в**», а під нею – ще одна, також із супровідним текстом «**поч. (вул.)**» (роздільна подвійна лінія, нежирна, чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору (підкреслення жирні й напівжирні – чорного кольору).

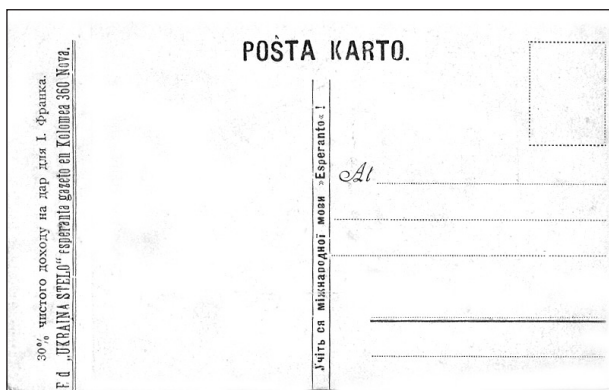
Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк.

Розміри: 142 мм. х 89 мм.

ЛИСТІВКА № 6. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 6: прижиттєве видання поштової листівки. Коломия, [1913 рр. – В. Г.]. [Видана до 40-річного ювілею творчої та громадської праці Івана Франка – В. Г.]²².

Вид листівки: благочинна, поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Портрет розміщено на всьому тлі листівки, лише внизу виділене велике біле поле. Під зображенням внизу, на великому білому полі, по центру напис декоративними великими жирними літерами «**D-ro Ivan Franko**» [Доктор Івана Франко – В. Г.]. У двох рядках нижче – малими декоративними менш жирними літерами – «**Ukraina scienculo, poeto kaj verkito. (1913. Estas jaro de lia 40-jara verkista jubileo)**» [Український учений, поет і письменник (1913. Це рік його 40-річчя як письменника) (написи подано мовою есперанто, чорним кольором)].

²² Див.: Опис **Листівки № 6**. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 287 – 289. № 66.

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції подвійною лінією. Поміж лініями напис жирними шрифтом: **«Учіться міжнародної мови «Esperanto»!**». З лівого боку, ближче до краю, від низу до верху, у двох рядках, декоративним шрифтом написи. У першому рядку напис українською: **«30% чистого доходу на дар для І. Франка»**; у другому, мовою есперанто: **«F. d «UKRAINA STELO» esperanta gazeto en Kolomea 360 Nova»** [Видавництво «ЗОРЯ УКРАЇНИ»²³ [Есперанто газета в Коломиї 360 Нова – В. Г.]. Написи підкреслено двома тонкими лініями. З правого боку, вверху, по центру напис **«POSTA KARTO»** [Листівка – В. Г.]. У правому куті зверху рамкою окреслено місце для марки. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки три довгі риски, перша – із супровідним текстом декоративним шрифтом, мовою есперанто: **«Al»** [До – В. Г.]. Нижче, після трьох ліній, через більший інтервал зі зміщенням до правого кутка, одна менша крапчаста риска із жирним підкресленням, а під нею – ще одна крапчаста без підкреслення (роздільні риски рівнобіжні, нежирні, чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору. Підкреслення жирні й напівжирні – чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк.

Розміри: 137 мм. х 85 мм.

²³ Видавництво «Українська Зоря» у Коломиї – перше українське есперантське періодичне видання, засноване великим старанням Ореста Кузьми та його товаришів. Перше видання було випущене у 1913 р. – місячник «Ukraina Stelo» («Зоря України»), який виходив до кінця червня 1914 р., а згодом, після тривалої перерви, що було спричинено воєнними діями, у період з 1922 до 1930 р. На сторінках цього видання вміщували переклади творів Т. Шевченка, І. Франка, зокрема його знаменита «Посвята» на честь Кобзаря (1914 р.), О. Кобилянської, В. Стефаника, Лесі Українки, М. Коцюбинського, а також народні пісні, коломийки (перекладом займався В. Атаманюк). Також у місячнику друкували статті про творчість українських письменників. Див. про це у: Кочержук М. Засновник українського есперанто в Галичині – Орест Кузьма. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kolomyia.org/histpub/historypub38.htm>.

ЛИСТІВКА № 7. Оригінал

Лицева страна

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 7: прижиттєве видання поштової листівки. Видавництво не вказане. [Видана 1913 р., з нагоди 40-річного ювілею творчої праці Івана Франка – В. Г.].

Вид листівки: благочинна, поштова, переписний листок, пройшла пошту.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола портрета обрамлення темно-рожевим тлом. Над зображенням, на обрамлювальному тлі, напис українською, дрібними жирними літерами із зміщенням ближче до правого краю: **«Розібемо скалу, роздробимо граніт, / та кровю власною і власними кістками / Твердий змуруємо гостинець і за нами / Прийде нове жите добро нове у сьвіт»** [Уривок із Франкового поетичного твору «Каменярі» – В. Г.]. Унизу, під зображенням на обрамлювальному тлі, напис українською, великими жирними літерами **«ІВАН ФРАНКО»** (написи чорного кольору).

Окрім цього, у лівому нижньому куті, з метою додаткової популяризації, наклеєно марку, яку було видано 1911 р. у Львові накладом «Кружка Рідної Школи ім. Б. Грінченка у Львові»²⁴. На марці, у центрі, зображено коло з написом «Рідна Школа», а в середині кола розміщена монограма «РШК». На всіх чотирьох кутах марки вказаний номінал (2 сот[ики] – В. Г.)²⁵. Друк офсетний, папір білий, прорезинений. Колір марки – темно-бордовий.

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції однією крапчастою лінією. У лівому куті зверху – крапчаста риска для написання тексту. Внизу, з цього ж боку, напис жирними літерами українською мовою: **«Дохід на ювілейний дар Івана Франка»** (напис чорного кольору). З правого боку, зі зміщенням до центру, напис **«Переписний листок»**, а рядком нижче, меншим жирним шрифтом німецькою мовою – **«Korrespondenz-Karte»** (написи чорно кольору). Дещо правіше окреслене місце для марки. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки – дві довгі риски для запису тексту, а нижче, трохи зі зміщенням до правого кутка, менші дві риски для запису адреси (риски крапчасті, чорного кольору).

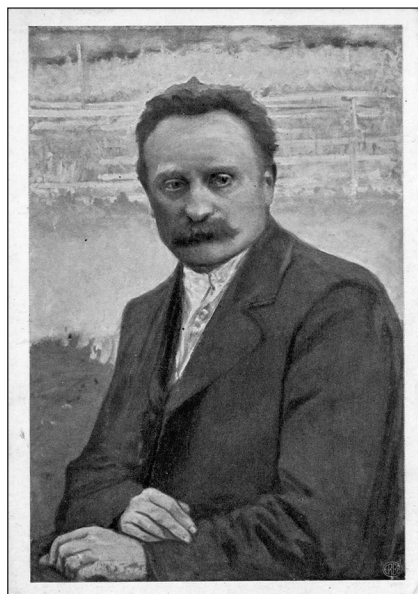
²⁴ Див. докладніше про серію цих марок у: Хом'як А. Каталог українських недержавних марок. Б.м.: Видавництво «Підпільна Пошта Країни», 1961. С. 3.

²⁵ «Сотик» – назва розмінної монети однієї крони, яку 1892 р. введено у грошовий обіг в Австро-Угорщині. Одна крона дорівнювала ста геллерам. В Угорщині розмінна монета отримала назву «філер», у Західній Україні – «сотик». Див. про це у: Франко І. Галицько-руські народні приповідки: У 3-х т. Зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко: 2-е вид. Львів. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2006. Т. І. 2006. С. 450.

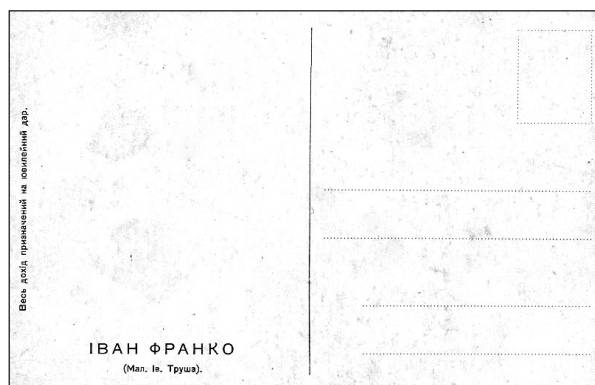
Матеріал/Техніка: цупкий темно-рожевий папір/чорно-білий друк.
Розміри: 137 мм. х 93 мм.

ЛИСТІВКА № 8. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 8: прижиттєве видання поштової листівки. [1913 р. – В.Г]²⁶. [Видана з нагоди 40-річного ювілею творчої праці Івана Франка – В. Г.].

Вид листівки: благочинна, поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із портрета виконаного Іваном Трушем у 1913 р. Довкола портрета – обрамлення білим тлом (багатогранна гама кольорів).

На звороті листівки: листівка розділена на дві секції однією суцільною нежирною лінією. З лівого боку, від низу до верху: «**Весь дохід призначений на ювілейний дар**». Унизу, по центру, напис великими літерами, українською мовою «**ІВАН ФРАНКО**»; рядком

²⁶ Див.: Опис Листівки № 8. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 406 – 407, № 2323.

нижче – меншими нежирними літерами «(Мал. Ів. Труша)» (написи чорного кольору). У правому кутку, зверху, ближче до краю, окреслене місце для марки. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки – дві довгі риски для запису тексту, а нижче, через пробіл, трохи зі зміщенням до правого кутка, менші дві риски для запису адреси (риски крапчасті, чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/кольоровий друк.

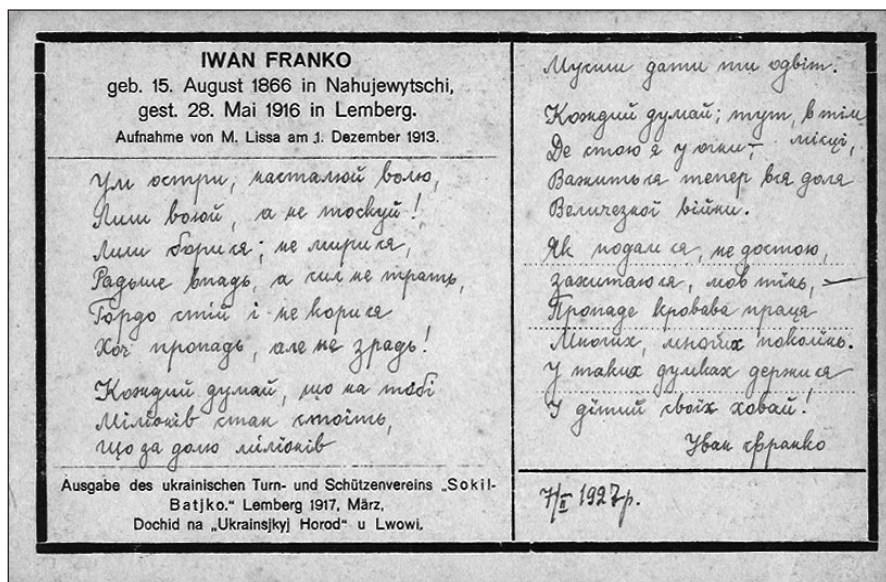
Розміри: 146 мм. x 101 мм.

ЛИСТІВКА № 9. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 9: посмертне видання поштової листівки. Львів, Видання Українського гімнастично-стрілецького товариства «Сокіл-Батько», рік видання – 1917 р.

Вид листівки: благочинна, поштова фотолистівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: фоторепродукція портрету Івана Франка із фотопортрета від грудня 1913 р. авторства М. Лісса. Портрет розміщено на всьому тлі листівки.

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції жирними лініями. Зверху по лівій стороні по центру у чотирьох рядках напис німецькою мовою великими жирними літерами «IWAN FRANKO», а дещо меншими, нежирними: «geb. 15. August 1866 in Nahujewytschi, gest. 28. Mai 1916 in Lemberg. Aufnahme von M. Lissa am 1. Dezember 1913» [ІВАН ФРАНКО. Народився 15 серпня 1866 р. [дата народження за старим стилем, а у році допущено технічну помилку – має бути 1856 – В. Г.] у Нагуєвичах, помер 28 травня 1916 р. у Львові. Фото М. Лісса²⁷, грудень 1913 року – В. Г.]. Напис в останньому рядку

²⁷ Див. докладніше про діяльність фотоателє М. Лісса та про його інші фотосалони у: Żakowicz A. Fotografia Galicyjska do roku 1918: Fotografowie Galicji, Tatr oraz Księstwa Cieszyńskiego: Zestawienie nazw zakładów i nazwisk fotografów do roku 1918. – Częstochowa – Katowice – Łwów: Centrum Europy, 2010. – S. 81.

підкреслено тоненькою лінією. Далі під написом на всій лівій частині листівки – поле для тексту. Унизу, по центру, під тоненькою лінією, у трьох рядках напис дрібним нежирним шрифтом, німецькою мовою: **«Ausgabe des ukrainischen Turn- und Schützenvereins «Sokil-Batjko.» Lemberg 1917. März. Dochid na «Ukrainsjkyi Horod» u Lwowi»** [Видання Українського гімнастично-стрілецького товариства «Сокіл-Батько». Львів, березень 1917 р. Дохід на «Український Город» у Львові – В. Г.]²⁸ (Написи темно-синього кольору). Справа від напису по центру –

²⁸ Цікавою є історія виходу цієї поштівки: 1913 р. українці гідно відзначили 40-літній ювілей творчої діяльності Івана Франка. Чималих зусиль для організації відзначення ювілею творчої праці Івана Франка доклав Іван Боберський, який на той час очолював українське гімнастичне товариство «Сокіл-Батько» у Львові. Зокрема, у 81 – 82 числах українського сокільного часопису «Вісти з Запорожа», який побачив світ 30 травня 1913 р., І. Боберський умістив заклик до осередків товариства «Сокіл-Батько» «Січі» і «Соколи» щодо організації заходів та концертів з нагоди святкування 40-літнього ювілею творчої діяльності Івана Франка. Отримані кошти (п'ята частина) під час проведення імпрез мали бути переслані як «народний дар Іванові Франкові» на адресу «Дністер» книжочка 8000, Львів, улица Руська 20», а інша п'ята частина з доходу повинна була бути скерована на «Український Город» у Львові на адресу: «Сокіл-Батько» Львів, ул. Руська ч. 20». Залишки прибутку мали використати у «свої цілі». Щодо «Українського Городу», то тут хочемо зазначити, що ще 1911 р. І. Боберський зініціював викуп земельної ділянки у Львові з метою облаштування руханково-спортивного майдану (за словами А. Сиви, це район сучасної дитячої залізниці у Стрийському парку з боку вул. Стрийської). Відповідно до цього плану було зорганізовано спеціальну спілку, до складу якої увійшло чимало знаменитих українських діячів. Отже, частка з отриманих коштів з будь-якого проведеного заходу, у тому числі приуроченого до святкування 40-річного ювілею творчої діяльності Івана Франка, перераховувалася на впорядкування руханково-спортивного майдану «Український Город». (Див. про це у: Сова А. Відзначення товариством «Сокіл-Батько» 40-річної творчої праці Івана Франка (Маловідома публікація Івана Боберського) // Вісник НТШ. – Львів, 2017. – Ч. 57. – С. 71.). Принагідно зазначимо, що за клопотанням старшини товариства «Сокіл-Батько» відбувалися особливі приготування, результатом яких стала організація та проведення 7 грудня 1913 р. «Свята І. Франка в «Соколі-Батьку» у руханковому залі, що знаходився на вул. Руській, 20. Цього ж дня І. Франко побував на зібранні українців з питання львівської організації, яке проходило у приміщенні «Бесіди». Згодом стараннями І. Боберського відбувся «Вечір в честь Др. І. Франка», де ювіляра зустрічали та вітали члени товариства «Сокіл-Батько», «Сокіл II» та «Сокіл III». У межах заходу було зорганізовано «руханкову частину», вітальні виступи та музичний супровід. Після проведених урочистостей І. Боберський підготував до друку чергове число сокільського часопису «Вісти з Запорожа» (номер 86088 від 30 грудня 1913 р.), титульна сторінка якого розпочиналася його статтею про І. Франка. Важливо зазначити, що в статті опубліковано портрет І. Франка зі світлин, котру було зроблено 1 грудня 1913 р. в львівському фотоательє М. Лісса на прохання І. Боберського. Згодом ця світлина почала також друкуватися на благочинній фотолістівці від 1917 р. (Див. листівку під № 9). Дослідник А. Сова у приватній колекції має цифрову копію подібної листівки «Сокола-Батька», яку було видано в червні 1926 р. з нагоди «Свята Франка українських «Соколів» у пам'ять десятиліття смерті незабутнього генія Івана Франка». (Див. про це у: Сова А. Відзначення товариством «Сокіл-Батько» 40-річної творчої праці Івана Франка (Маловідома публікація Івана Боберського) // Вісник НТШ. Львів, 2017. Ч. 57. С. 73).

роздільна жирна лінія. Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки – дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після напівжирної та жирної лінії, без зміщення до правого кутка, менша одна риска для запису адреси (контурні та роздільні риски жирні, темно-синього кольору; риски для тексту та адреси крапчасті, також темно-синього кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий фотопапір/чорно-білий (лицева сторона – тонований), фотодрук.

Розміри: 138 мм. x 89 мм.

ЛИСТІВКА № 10. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 10: посмертне видання поштової листівки. Київ, видавництво «Криниця» [приблизний час видання – 1917 рік або пізніше – В. Г.]²⁹.

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

²⁹ Див.: Опис **Листівки № 10**. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 287-289, № 69.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Портрет на сіро-кремовому тлі. Під зображенням, внизу по центру, напис декоративним жирним шрифтом «І. ФРАНКО» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції одинарною нежирною лінією. По центру над нею напис українською мовою, великими літерами «ЛИСТОВНА КАРТКА», а внизу, під роздільною лінією – «ФОТОТ[ИП – В. Г.]. «С. В. КУЛЬЖЕНКО» КІЄВЬ». З лівого боку, ближче до краю, від низу до верху напис «Вид. Т-ва «КРИНИЦЯ» у Києві». З правого боку ближче до верхнього кута окреслене місце для марки, а дещо нижче, на всю довжину другої половини листівки, три довгі крапчасті риски. Нижче, після них, через більший інтервал зі зміщенням до правого кутка, одна менша крапчаста риска із жирним підкресленням (тексти чорного кольору, роздільна риска та риски для тексту й адреси крапчасті, також чорного кольору; підкреслення жирне, чорного кольору).

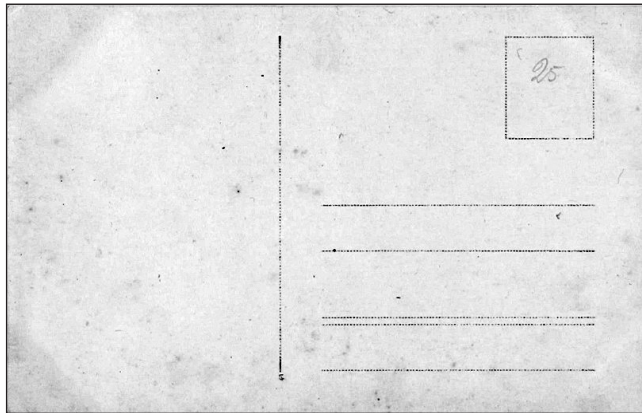
Матеріал/Техніка: цупкий кремовий папір/чорно-білий друк.

Розміри: 147 мм. х 94 мм.

ЛИСТІВКА № 11. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 11: посмертне видання поштової листівки [видавництво не зазначене, приблизний час видання – 1917 рік або пізніше – В. Г.]³⁰.

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Портрет на білому тлі, обрамлений декоративною рамкою, прикрашеною гуцульським орнаментом. Під зображенням, унизу по центру, напис декоративним жирним шрифтом «І. ФРАНКО», а рядком нижче окреслено роки його життя «1856 – 1916». Під написами, по центру, розміщено декоративним жирним шрифтом уривок із поетичного Франкового твору «Наймит»: «Ори, ори й сьпівай, ти велитню закутий / В недолі й тьми ярмо! / Пропаде й п'їтьма й гніт, обпадуть з тебе пута, / І ярма всі ми порвемо. / «Наймит» / » (зображення та написи чорного кольору). Над та під рамкою виокремлені великі білі поля.

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції одинарною нежирною лінією. З правого боку, ближче до краю, уверху, окреслене місце для марки, а дещо нижче, на всю довжину другої половини листівки, – дві довгі риски. Нижче під ними, через більший інтервал, одна подвійна й одна одинарна риски (роздільна лінія та риски для тексту й адреси крапчасті, чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/чорно-білий друк.

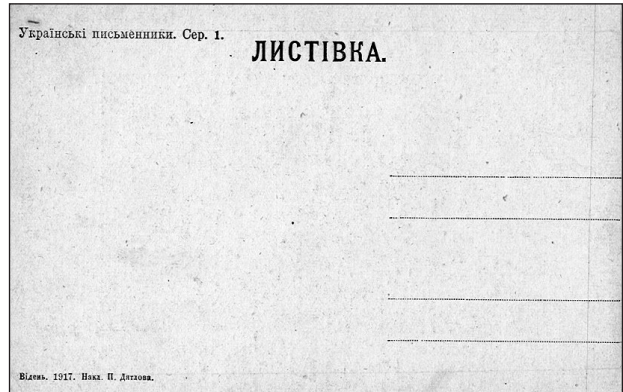
Розміри: 138 мм. х 87 мм.

³⁰ Див.: Опис Листівки №11. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 287 – 289, № 65.

ЛИСТІВКА № 12. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 12: посмертне видання поштової листівки. Відень, 1917 р.

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола біле фонове обрамлення. Під зображенням, по центру, напис «**Іван Франко**» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: зверху, з лівого боку ближче до краю, напис українською мовою «**Українські письменники. Сер. 1**». Трохи нижче, по центру, напис великими українськими літерами: «**ЛИСТІВКА**». Внизу, ближче до краю, – напис українською мовою: «**Відень. 1917. Накл. П. Дятлова**»³¹ (написи чорного кольору). Місце

³¹ 1917 року у Відні П. Дятлів своїм накладом видав серію під номером 1 із 12 портретних поштових листівок «Українські письменники». До цієї серії увійшли репродукція з портрета Т. Шевченка роботи Ф. Красицького, фотозображення І. Нечуя-Левицького, І. Франка, Б. Грінченка, М. Драгоманова, О. Кобилянської, М. Грушевського, Лесі Українки, М. Коцюбинського, В. Стефаника, О. Кобця і В. Винниченка. Згодом, цього ж року чи роком опісля, відбулося повторне видання згаданої серії, проте листівки мали вже іншу зворотну сторону. Див.: Опис Листівки № 12. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 258 – 259, № 607 – 618; фотопортрет І. Франка 1910. С. 258, № 609.

для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, через більший інтервал, без зміщення, ще дві довгі риски для запису адреси (Риски чорного кольору, крапчасті).

Матеріал / Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: чорно-білим кольором; поворотна сторона: чорно-білим кольором.

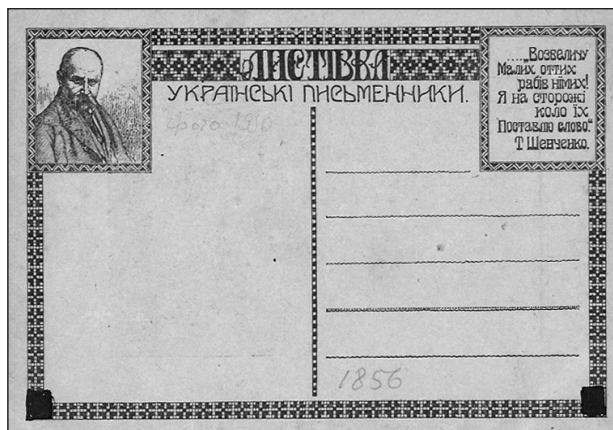
Розміри: 139 мм. х 94 мм.

ЛИСТІВКА № 13. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 13: посмертне видання поштової листівки. [Відень, 1917 р., або 1918 р. – В. Г.]³².

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола біле фонове обрамлення. Під зображенням по центру напис «Іван Франко» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: краї обрамлені українським орнаментом. Зверху у лівому куті – портрет Т. Шевченка, який також

³² Див. коментарі у попередньому покликанні.

обрамлений українським орнаментом, а справа – пропорційно в обрамленні українським орнаментом, готичним шрифтом написано слова: «.....«Возвеличу / Малих отих рабів німих! / Я на сторожі коло їх / Поставлю слово». Т. Шевченко». У нижніх двох кутах, в орнаментну рамку укомпоновано тризуби. Зверху, по центру, на тлі орнаменту жирним готичним шрифтом напис «ЛИСТІВКА», а під ним ще напис, також готичним напівжирним шрифтом «УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ». (Написи чорного кольору). По центру – роздільна лінія, що також наповнена орнаментом. Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки одна коротка, дві довгі риски для запису тексту, а нижче – ще дві довгі риски для запису адреси, верхня з яких жирніша (риски чорного кольору).

Матеріал / Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: чорно-білим кольором; поворотна сторона: чорно-білим кольором.

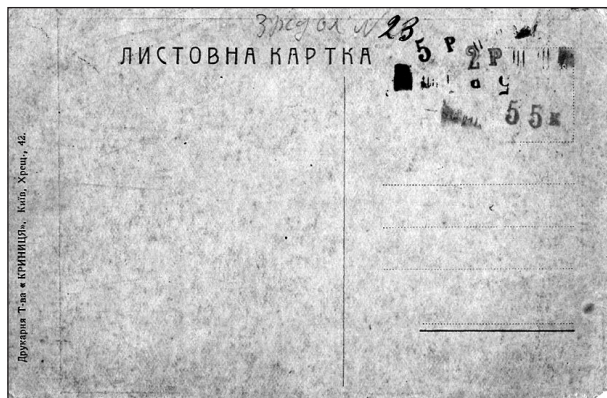
Розміри: 139 мм. х 90 мм.

ЛИСТІВКА № 14. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 14: посмертне видання поштової листівки. Київ, видавництво «Криниця», [приблизний час видання – 1917 р. або пізніше – В. Г.].

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Портрет на сіро-кремовому тлі. Під зображенням, внизу по центру, напис декоративним жирним шрифтом «І. ФРАНКО» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції одинарною нежирною лінією. По центру над нею напис українською мовою великими літерами «ЛИСТОВНА КАРТКА», а внизу, під роздільною лінією – «ФОТОТ[ИП – В. Г.]. «С. В. КУЛЬЖЕНКО» КІЄВЬ». З лівого боку, ближче до краю, внизу до верху напис «Вид. Т-ва «КРИНИЦЯ» у Київі». З правого боку, ближче до верхнього кута, окреслене місце для марки, а дещо нижче, на всю довжину другої половини листівки, – три довгі крапчасті риски. Нижче, після них, через більший інтервал зі зміщенням до правого кутка, одна менша крапчаста риска із жирним підкресленням (тексти чорного кольору, роздільна риска та риски для тексту й адреси крапчасті, також чорного кольору; підкреслення жирне, чорного кольору).

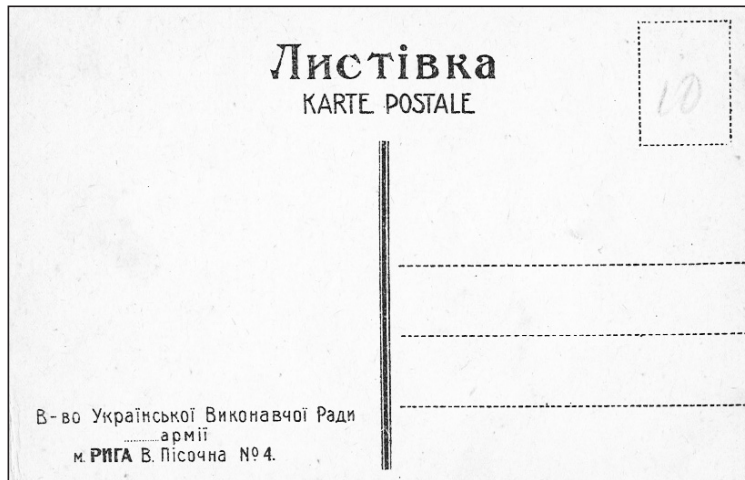
Матеріал/Техніка: цупкий кремовий папір/чорно-білий друк.

Розміри: 141 мм. х 92 мм.

ЛИСТІВКА № 15. Оригінал

Лицева сторона.

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 15: посмертне видання поштової листівки. Видавництво Української Виснавчої Ради армії, м. Рига, в. Пісочна № 4, [час видання – 1919 р.³³].

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: розділена на дві частини. З лівого боку зображено намальований графікою невідомим художником, портрет Івана Франка, який обрамлений квітковим орнаментом (портрет чорно-білий). Під портретом, по центру, напис «**Іван Франко. Талановитий поет, новеліст і публіцист Австрійської України**» (написи чорного кольору, жирним шрифтом). Справа від зображення уміщено поетичний твір Івана Франка «Не пора», друкованими жирними літерами «**Не пора**», а далі зміст твору:

Не пора, не пора, не пора
 Москалевi й Ляховi служить
 Довершилась України кривда стара,
 Нам пора для України жить.

³³ Див.: Опис **Листівки № 15**. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. № 71. С. 287 – 289.

Не пора, не пора, не пора
За недолюдків лить свою кров
І любити царя, що наш люд обдира,
Для України наша любов.

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор
Хай пропаде незгоди проклята мара
Під України єднаймось прапор

Бо пора ся великая єсть
У завзятій, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю і щастя і честь,
Рідний краю, здобути тобі.

Під останньою строфою, ближче до правого краю, напис жирним шрифтом «Іван Франко» (написи чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції товстою жирною лінією, з обох боків якої розміщені дві тонші. Над лінією по центрі вміщено у першому рядку жирними літерами напис українською «Листівка», а під ним, не жирним шрифтом, великими літерами, французькою мовою: «KARTE POSTALE». Внизу з лівого краю від роздільної лінії у трьох рядках напис українською мовою: «В- во Української Виконавчої Радиармії, м. Рига, в. Пісочна № 4». Управому куті окреслене місце для марки. Нижче, на всю довжину другої половини листівки, надруковано три штрих-пунктирні лінії для запису тексту (усі написи та зображення ліній чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий кремовий папір/чорно-білий друк.

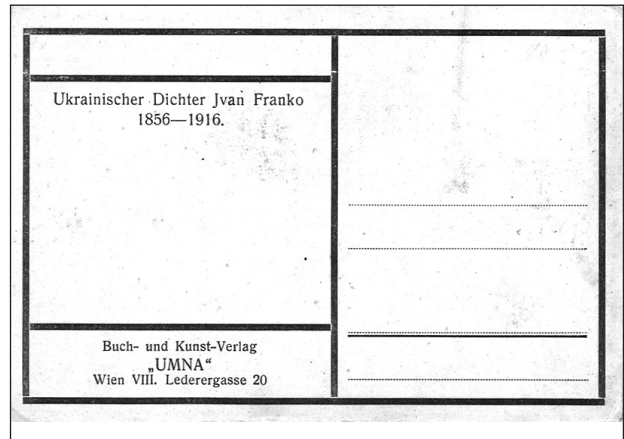
Розміри: 139 мм. х 92 мм.

ЛИСТІВКА № 16. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 16: посмертне видання поштової листівки. Відень, [у 20-х роках XX ст. – В. Г.].

Вид листівки: поштова, переписний листок.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фотопортрета 1910 р. Довкола рожево-біле фонове обрамлення. Під зображенням по центру напис курсивом **Іван Франко**. Напис обрамлений українським орнаментом (напис темно-синього кольору, орнамент у темно-синій та світло червоній колірній гамі).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції жирними лініями. Зверху, зліва від центру, напис німецькою мовою: «**Ukrainischer Dichter Jvan Franko 1856 – 1916**» [Український поет Іван Франко 1856 – 1916 – В. Г.]. Внизу, зліва від центру, напис німецькою мовою «**Buch- und Cunst-Veriag «UMNA» Wien VIII. Lederergasse 20**» [Книжково-художнє видавництво «УМНА»³⁴ Відень VIII. Ледерергассе 20 – В. Г.]

³⁴ Згадане книжково-художнє видавництво називали «Українська мистецька накладня» (УМНА), яка функціонувала у Відні в 20-х роках XX ст. Див. про це: Токарчук В., Яковенко Н., Загайкевич М., Мегела І., Станішевський Ю. Австрія, Австрійська Республіка // Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-42407>.

(написи темно-синього кольору). Справа від напису, по центру, роздільна жирна лінія. Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки – дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після напівжирної та жирної лінії, без зміщенням до правого кутка, – менша одна риска для запису адреси (контурні та роздільні риски жирні, темно-синього кольору: риски для тексту та адреси крапчасті, також темно-синього кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна з переважанням темно-синього та червоного кольорів; зворотна сторона: темно-синій та білий кольори.

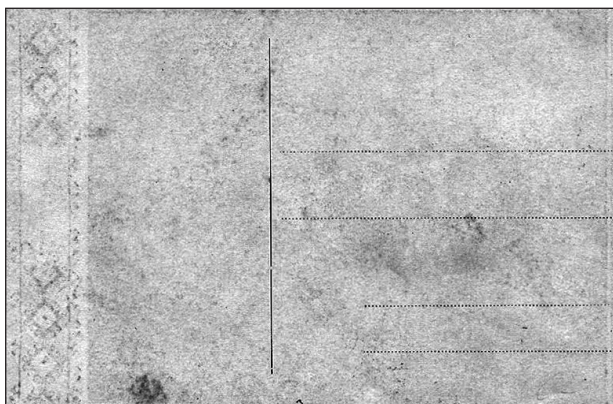
Розміри: 139 мм. х 94 мм.

ЛИСТІВКА № 17. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 17: посмертне видання поштової листівки. Відень, [у 20-х роках XX ст. – В. Г.].

Вид листівки: поштова, переписний листок.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола рожево-біле фонове обрамлення. Під зображенням, по центру, напис курсивом **Іван Франко**. Напис обрамлений українським орнаментом (напис темно-синього кольору, орнамент у темно-синій та світло червоній колірній гамі).

На звороті листівки: листок розграфлений на секції одинарною нежирною лінією. Місце для марки не окреслене. З правого боку, на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски. Нижче, після них, через більший інтервал, дві менші риски зі зміщенням до правого краю (роздільна лінія суцільна, нежирна, а риски для тексту й адреси крапчасті, чорного кольору).

Матеріал/Техніка: тонкий глянцевий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна з переважанням темно-синього та червоного кольорів; зворотна сторона: чорно-білий колір.

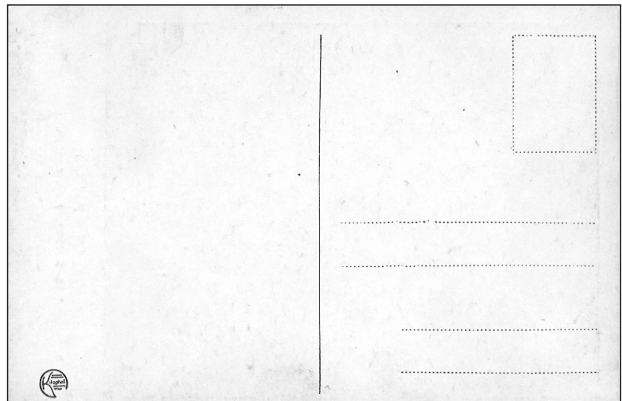
Розміри: 141 мм. x 92 мм.

ЛИСТІВКА № 18. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

Загальний опис листівки № 18: посмертне видання поштової листівки. Відень, видавництво «Kilophot», [у першій половині 20-х років XX ст. – В. Г.].

Вид листівки: поштова, переписний листок.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрету 1910 р. Довкола біле фонове обрамлення. Під зображенням, по центру, напис «ІВАН ФРАНКО». Рядком нижче, по центру, розміщено дату народження та смерті – «* 15. 8. 1856. † 28. 5. 1916» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції жирною лінією. Внизу, зліва від краю, розміщено знак видавництва, на якому фігурує напис німецькою мовою «**Kilophot**»³⁵ (колір знаку та напису на ньому – чорний). По центру роздільна жирна лінія. Зверху праворуч, у верху, ближче до краю, окреслене місце для марки. Справа від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після двох ліній, із зміщенням до правого кутка, – дві менші риски для запису адреси (роздільна риска жирна чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору).

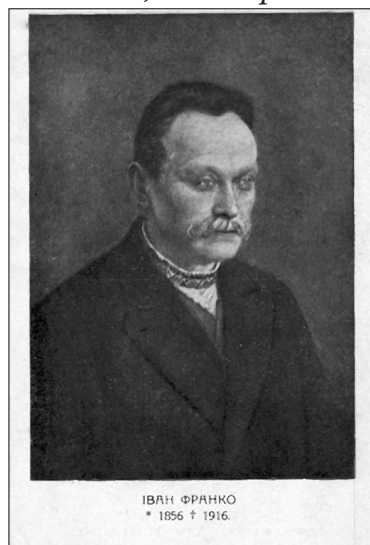

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна, переважає темно-синя і коричнева колірна гама; зворотна сторона: чорний та білий кольори.

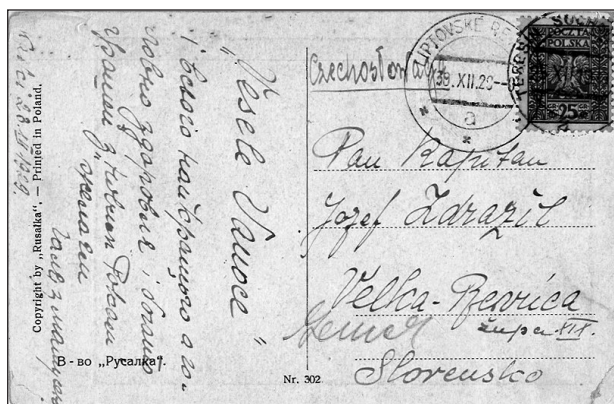
Розміри: 139 мм. х 94 мм.

ЛИСТІВКА № 19. Оригінал

Лицева сторона

Зворот листівки

³⁵ Літографічне видавництво Kilophot (функціонувало приблизно в 1905 – 1930 рр. у Відні). Окрім друку, займалося виготовленням фотопаперу. У 1920-х роках фірма розпалася, а друк листівок залишився за засновником Феліксом Лойтнером (в останній період діяльності фірми на поштівках друкували його ім'я). Див. про це у: Kunstanstalt Kilophot GmbH, Vienna. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://rthcards.co.uk/pcllogs/data/KILOPHOT/KILOPHOT_01.html.

Загальний опис листівки № 19: посмертне видання поштової листівки. Видавництво «Русалка» [на початку 20-х років XX ст. – В. Г.].

Вид листівки: поштова, переписний листок, пройшла пошту.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола біле фонове обрамлення. Під зображенням, по центру, напис «ІВАН ФРАНКО». Рядком нижче, по центру, вказано роки народження та смерті – «* 1856. † 1916» (напис чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції. Внизу, зліва, ближче до краю, – напис німецькою – «Copyright by «Rusalka». – Printed in Poland» [Копірайт видавництва «Русалка». – Надруковано в Польщі. – В. Г.]. Внизу напис українською мовою «В-во «Русалка»³⁶ (Колір напису– чорний). По центру роздільна нежирна лінія. Зверху справа, ближче до краю, вклеєна марка в окресленому для неї місці. Праворуч від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після двох ліній, зі зміщенням до правого кутка, дві менші риски для запису адреси (розділяюча риска нежирна, чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору). Внизу, під роздільною лінією, напис «Nr. 302».

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна із переважанням червоної і коричневої колірної гами; зворотна сторона: чорний та білий кольори.

Розміри: 137 мм. x 89 мм.

³⁶ «Русалка» – видавництво, яке засноване у Львові. Тут друкувалися твори українських і зарубіжних класиків, п'єси, дитячі твори, поштові листівки й репродукції картин українських митців від 1911 до 1939 року. Власником видавництва «Русалка» був галицький журналіст Григорій Гануляк. Див. про це у: Шумільова А., Крижанівська Т. Вплив політичної ситуації 1921 року в Україні на випуск книжкових видань // Вісник Книжкової палати. 2012. № 7. С. 47.

ЛИСТІВКА № 20. Оригінал

Лицева сторона.*Зворот листівки*

Загальний опис листівки № 20: посмертне видання поштової листівки. Львів, видавництво «Бібльос» [у другій половині 20-х років XX ст. – В. Г.]³⁷.

Вид листівки: поштова, переписний листок.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із авторської репліки портрета, що не зберігся, написаного за фотографією Івана Труша від 1903 року. Довкола портрета – обрамлення кремовим тлом (саме зображення Івана Франка – у багатогранній гамі кольорів). Під зображенням, по центру напис **«ІВАН ФРАНКО»**. Рядком нижче, по центру, розміщено дати народження та смерті – **«* 15. VIII. 1856. † 28. V. 1916»** (напис темно-синього кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції. Внизу, ліворуч ближче до краю по висоті, напис українською: **«Накладом Вид. портретів, Львів, Обертинська 30»**. Внизу напис українською

³⁷ Див.: Опис Листівки № 20. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 406-408, № 2332.

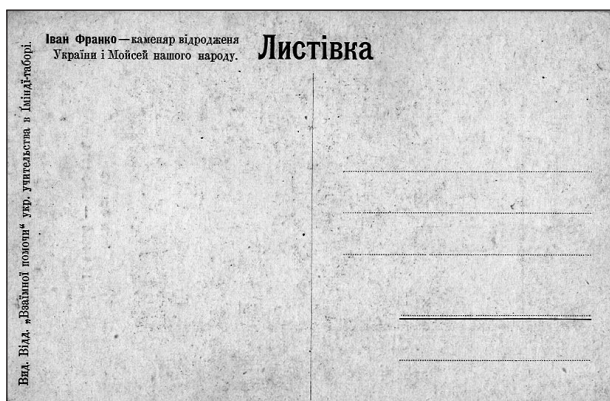
мовою «Друк. «Бібльос», Львів»³⁸ (колір напису – темно-синій). По центру – роздільна нежирна лінія. Зверху, над роздільною лінією, напис великими жирними літерами «ПЕРЕПИСНИЙ ЛИСТОК». Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, після двох ліній, із зміщенням до правого кутка, дві менші риски – для запису адреси. Перша, мала верхня, підкреслена жирною лінією (роздільна риска жирна темно-синього кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також темно-синього кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна із переважанням світло- та темно-коричневої колірної гами; зворотна сторона: темно-синій та білий кольори.

Розміри: 148 мм. x 99 мм.

³⁸ У період 1926 – 1928 рр. у Львові, на вулиці Японській, 7, за проектом архітектора Юзефа Авіна було збудовано фабрику торгових книг Бернарда Бардаха. 15 січня 1931 р. Греко-католицький митрополичий ординаріат у Львові викупив фабрику Бернарда Бардаха разом із усіма машинами й запасом сировини, а також готового товару з метою друкування релігійної літератури. Назва була змінена на «Фабрика паперових виробів і друкарня «Бібльос». Першими директорами «Бібльосу» були о. Г. Костельник і А. Чайковський, а з 11 січня 1932 року – Маркіян Кисилевський і Євстахій Нагірний. Тут видавалися популярні двотижневики «Христос – наша сила», «Лицарство Пресвятої Богородиці» та ін. Фабрика також виготовляла паперову продукцію, яка користувалася великим попитом у населення: зошити, блокноти, записники поштові листівки та ін. Профіль діяльності товариства ніколи не зазнавав суттєвих змін, змінювався лише статус: від приватного підприємства в довоєнні часи до державного – після Другої світової війни. Тільки після здобуття Україною незалежності у 1995 р. було створено ВАТ Львівська фабрика паперово-білових виробів «Бібльос», яка працює до сьогодні. Див. про це у: Центральний державний історичний архів України, м. Львів Фабрика паперових виробів і друкарня «Бібльос». Спілка з обмеженою відповідальністю, м. Львів. 1931 – 1939 рр. Фонд № 590 Опис № 1. 1925 – 1940 рр. (крайні дати документальних матеріалів). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsdial.archives.gov.ua/pdf/F.%20590.pdf>.

ЛИСТІВКА № 21. Оригінал

*Лицева сторона.**Зворот листівки*

Загальний опис **листівки № 21**: посмертне видання поштової листівки. Видана видавничим відділом «Взаємна поміч українського учительства» у Гмінді – таборі для українських виселенців [у другій половині 20-х років ХХ ст. – В. Г.].

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. Довкола – біле фонове обрамлення. Під зображенням, по центру напис жирними літерами «**Іван Франко**», а під ним – нежирними «**15-8-1856 – 28-5-1916**» (написи чорного кольору).

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції. Вверху зліва, ближче до краю по висоті, напис українською «**Вид. Відд. «Взаємної помочи» укр. учительства в Гмінді-таборі**»³⁹. Вище, ближче

³⁹ Професійна організація народних учителів «Взаємна поміч українського учительства» займалася активною видавничою діяльністю. Від 15 вересня 1912 р. почала видавати свій журнал – «Учительське слово». Першим головним редактором був І. Казанівський (1912 – 1914 рр.), а після війни – Г. Коваль, І. Ліщинський, А. Зелений, А. Домбровський, І. Юцишин. Виданням свого журналу народне вчительство послідовно відстоювало свої права та вболівало за поліпшення свого становища. З початком війни «Учительське слово» перестало виходити, а багато вчителів емігрувало. Спершу близько трьох

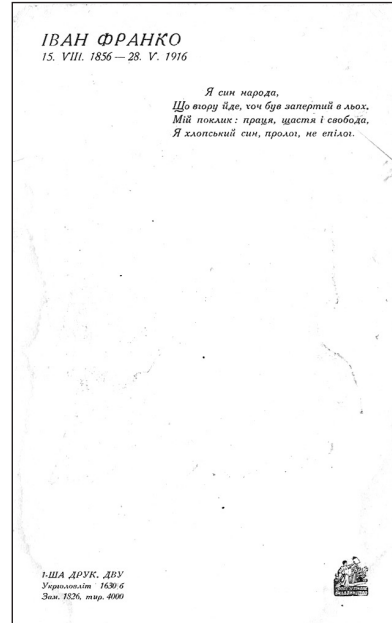
до краю, напис теж українською мовою «Іван Франко – Каменяр відродження України та Мойсей нашого народу». По центру, над роздільною на поля лінією, напис великими українськими літерами: «Листівка» (усі написи чорного кольору). Місце для марки не окреслене. З правого боку від центру на всю довжину другої половини листівки дві довгі риски для запису тексту, а нижче, через більший інтервал, без зміщення, ще три довгі риски для запису адреси (риски чорного кольору, крапчасті). Нижче, після трьох ліній, зі зміщенням до правого кутка, дві менші риски для запису адреси. Перша, мала верхня, підкреслена жирною лінією (роздільна риска чорного кольору, риски для тексту та адреси крапчасті, також чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: чорно-білим кольором; поворотна сторона: чорно-білим кольором.

Розміри: 142 мм. x 91 мм.

сотень українських учителів опинилося у Відні, де вони об'єдналися в «Інформаційний комітет українського вчителства», при якому почала діяти видавнича секція, метою якої стало продовження видання «Учительського слова». Проте задум залишився майже нереалізований, оскільки вийшло декілька випусків дитячої бібліотеки. Після цього, «Учительське слово» було відновлено, у зв'язку з тим, що Г. Коваль у Гмінді – таборі для українських виселенців – організував відділ «Взаємної помочі українського учительства», створив крамницю під вивіскою абревіатури відділу «ВПУУ» та відновив видавничу секцію. Такі заходи дали матеріальні перспективи, які було використано для відновлення «Учительського слова», і вже у 1916 р. видання побачило світ чотири рази. Навколо журналу поволі почали згуртовуватися вчителі, і через кілька років (у 1929 р.) на загальних зборах вирішено обернути «Учительське слово» у двотижневик. Було запроваджено нові рубрики, а «Учительське слово» стало колицкою не лише педагогічної преси. Його найважливішими напрямками діяльності другої половини 30-х рр. ХХ ст., так званого періоду розквіту журналу стали: статті на загальні теми; організація і пропаганда; шкільні й учительські справи в державних законодавчих установах; куток учительського професійного руху; куток українського суспільно-культурного життя; куток української публіцистики, літератури й мистецтва; з голосів польської вчительської преси; з життя нашої організації; куток правної поради й оборони; куток службового руху членів організації; некрологи тощо. Див. докладніше про це у: Кость С. Нариси з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ ст. Львів, 2002. С. 127 – 125.

ЛИСТІВКА № 22. Оригінал

Лицева сторона.*Зворот листівки*

Загальний опис листівки № 22: посмертне видання поштової листівки. Перша друкарня «Державного видавництва України» [кінець 1920-х років – В. Г.].

Вид листівки: непоштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. на темному тлі. Довкола – біле фонове обрамлення.

На зворотній стороні листівки: зверху, зліва, ближче до краю, напис у першому рядку великим курсивом «ІВАН ФРАНКО». Рядком нижче, теж курсивом, розміщено дату народження та смерті Івана Франка «15. VIII. 1856. – 28. V. 1916» (написи чорного кольору). Трохи нижче, ближче до правого краю, місце для марки не окреслене, натомість подано курсивом п'яту строфу із поетичного твору Івана Франка «Декадент»:

Я син народа,
Що вгору йде, хоч був запертий в льох.
Мій поклик: праця, щастя і свобода,
Я є мужик, пролог, не епілог.

Внизу, у лівому куті, напис у трьох рядках українською мовою «І- ША ДРУК. ДВУ Укрголовліт 1630. 6 Зам. 1826, тир. 4000»⁴⁰. З правого боку, ближче до кута, розміщено логотип видавництва (усі написи та зображення чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна із переважанням темної колірної гами; зворотна сторона: чорно-білим кольором.

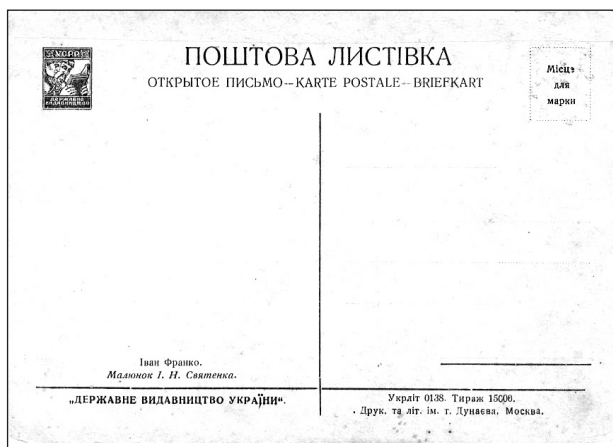
Розміри: 177 мм. x 108 мм.

ЛИСТІВКА № 23. Оригінал

Лицева сторона.

Зворот листівки

⁴⁰ Державне видавництво України було створене у травні 1919 р. у Києві як Всеукраїнське видавництво, від січня 1920 р. функціонувало як Всеукраїнське видавництво. Із серпня 1922 р. було перетворено на Державне видавництво України. Розміщувалося в Харкові та мало мережу губернських видань та представництва в Москві. Випускало художню, навчальну, суспільно-політичну та іншу літературу, а також випускало альманахи, журнали, плакати, листівки тощо. У 1930 р. на базі Державного видавництва України було створене Державне видавниче об'єднання України. Див. про це у: Бондарчук П.М. Державне видавництво України // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2004. 688 с.: іл. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Derzh_vydav_vo_Ukrainy.

Загальний опис листівки № 23: посмертне видання поштової листівки. Видано друкарнею «Державного видавництва України» [приблизно у 1930 р. – В. Г.]⁴¹.

Вид листівки: поштова листівка.

Ілюстрована/не ілюстрована: ілюстрована, листівка-персоналія.

На лицевій стороні листівки: зображено Івана Франка із фото-портрета 1910 р. на бордовому тлі без полів.

На зворотній стороні листівки: листок розграфлений на секції однією жирною лінією, яка внизу, ближче до країв листівки, перехрещена ще однією по лівому і правому полях, під ними подано додаткову інформацію щодо видавництва, тиражу, замовлення тощо. Зверху, зліва, ближче до краю, розміщено знак видавництва, а в правому куті зверху окреслене місце для марки, у якому напис малими літерами «Місце для марки». Над роздільною лінією, по центру зверху, напис у першому рядку великими жирними літерами українською мовою «ПОШТОВА ЛИСТІВКА». Рядком нижче великими літерами, але меншим шрифтом, написи російською, французькою та німецькою «ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО – RFRTE POSTELE – BRIEFKART» (написи чорного кольору).

Внизу, у лівому полі, напис у двох рядках українською мовою: в першому рядку «Іван Франко»; у другому малим курсивом «Малюнок І. Н. Святенка». Під ними після роздільної жирної лінії, напис великими жирними літерами «ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ». У правому полі, внизу, ближче до кута над роздільною лінією, уміщено для записів маленьку лінію, а внизу написи двома рядками, малими літерами «Укрліт 0138. Тираж 15000. Друк. та літ. ім. Т. Дунаєва. Москва»⁴² (усі написи та зображення чорного кольору).

Матеріал/Техніка: цупкий папір/друк – лицева сторона: різнобарвна з переважанням темної колірної гами; зворотна сторона: чорно-білим кольором.

Розміри: 177 мм. x 108 мм.

Отже, схарактеризовані поштові листівки та представлена на них ілюстративно-інформативна канва на лицевій стороні, а також інформативні дані на зворотній стороні, дають змогу побачити, як

⁴¹ Див.: Опис Листівки № 23. Загальну інформацію про це див. у: Забочень М., Поліщук О., Яцюк В. На спомин рідного краю: Україна у старій листівці: альбом-каталог. К.: Криниця, 2000. С. 287-289, № 74.

⁴² Див. про видавництво у посиланні під № 39.

і за яких умов вшановувалася пам'ять Івана Франка та провадилася популяризація його імені. Без перебільшення можна сказати, що наявність кожної такої листівки – це значний внесок не лише в українську чи світову культурну скарбницю, але в історію загалом.

Запропоновані матеріали – лише спроба показати, як увіковічували пам'ять про ім'я Івана Франка та популяризували його багатогранну діяльність на українських теренах і за кордоном. Це, звісно, не повний матеріал із числа нам відомого (знаємо, що їх є ще чимало, а низка цінних пам'яток представлені й у таких допоміжних історичних галузях, як філателія та фалеристика). З огляду на це актуальним на сьогодні бачиться дальший пошук нових, малознаних пам'яток задля різногранного вивчення процесу вшанування й популяризації імені Івана Франка в період XX – початку XXI ст. і на українських землях, і поза їх межами.

Volodymyr HALYK,
(Drohobych)

THE FIGURE OF IVAN FRANKO IN THE MONUMENTS OF THE PRESERVED PHYLOCARD OF THE FIRST THIRD OF THE 20TH CENTURY: AN ATTEMPT AT CATALOGUING

In the proposed study, twenty-three preserved original samples of the Franko-scientific phylocartia of the first third of the 20th century, which the author managed to collect privately during the last twenty years, were published and characterized. These are personal postcards with the image of Ivan Franko: eight of them are contemporary, and the rest, fifteen units, were issued in the period from 1917 to the beginning of the 30s of the 20th century. The analysis of postal and non-postal postcards included in the publication provides grounds for asserting that they mainly present an illustrative and informative canvas on the front side, as well as informative data on the reverse side, giving an opportunity to experience how and under what conditions honoured the memory of Ivan Franko and popularised his name.

Keywords: Ivan Franko, philocard souvenirs, postcards, non-postal postcards, front side, reverse side.